

СТАНОВИЩЕ

От проф. Лидия Цветкова Борсова, двм, пенсионер

По конкурса за получаване на научното звание „Доцент“ по Вътрешни незаразни болести в професионално направление „Ветеринарна медицина“ към катедра „Вътрешни незаразни болести“, ВМФ, ТУ- Ст.Загора обявен в ДВ бр.54/05.07.2017 г.

Кандидат по конкурса: гл.асистент д-р Съби Петков Събев, двм, в катедра „Вътрешни незаразни болести“ на Факултет по ветеринарна медицина при ТрУ - Ст.Загора.

По обявения конкурс за доцент за нуждите на катедра Вътрешни незаразни болести към ВМФ при ТрУ Ст.Загора се е явил кандидата гл. ас. д-р Сашо Петков Събев. За участие в конкурса кандидатът предлага списък с общо 40 научни заглавия, от които едно на дисертацията и едно на автореферата към нея. Три от научните статии са свързани с дисертационния труд (№2,3,4).

Научните статии, са разработени в периода от 1997 до 2017 г., като 39 са публикувани в пълен текст в чуждестранни и български научни списания, сборници от международни и национални научни конференции, симпозиуми и конгреси, както и в образователни печатни издания (ръководства за практически упражнения за студентите по ветеринарна медицина).

Считам, че всички научноизследователски труда са по специалността вътрешни незаразни болести и подлежат на рецензиране. От посочения брой самостоятелно са публикувани 18 научни публикации (№ 1, 1а, 4, 5, 7, 8, 11, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 32), в 11 е водещ изпълнител (№ 2, 3, 6, 10, 15, 18, 28, 30, 31, 34), втори автор е в 2 научни труда, а в 4 на трето и следващ автор (№ 9, 12, 14, 33).

Двадесет и шест научни труда са отпечатани на английски език (№2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32), а четиринадесет на български (1, 1а, 9, 10, 16, 18, 25, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39).

Разпределението на научните трудове на кандидата по издателства е следното:
Veterinarski Archive – 1 бр., Bulgarian Journal of Veterinary Medicine – 9 бр.,
Trakia Journal of Sciences – 5 бр., Journal of Mountain Agriculture on the Balkans – 7 бр., Сборник от Седма Национална Конференция „Съвременни тенденции в развитието на фундаменталните и приложните науки“ 1996 г., Ст. Загора – 1 бр., Сборник от Осма Национална Конференция „Съвременни тенденции в развитието на фундаменталните и приложните науки“, 1997 г., Ст. Загора – 1 бр., Сборник от Научна конференция „Achievements in the field of agrarian and social sciences“, Union of Bulgarian scientist, Stara Zagora, 2000 – 2 бр., Сборник от Научна конференция с международно участие “Стара Загора’2005” – 1 бр., International science conference Stara Zagora. Challenges for Bulgarian Science in This Country 's EU Membership, 2007 – 1 бр., International Scientific Conference, Union of Scientist, Stara Zagora, 2008 – 1 бр. International symposium: X epizootology days, 2008 – 1 бр.,
International Science Conference "Economics and Society development on the Base of Knowledge", Stara Zagora, 2009 – 1 бр., 20 th Anniversary International Scientific Conference, Stara Zagora, 2010 – 1 бр. International VET Istanbul Group Congress, 2014 – 1 бр.

Четири научни труда са отпечатани в списания с импакт фактор - (№ 3, 4, 27, 32).

Кандидатът има 18 цитирания на научните трудове в следните списания:

Veterinaryclinicalpathology–1бр., Archives of Veterinary Science – 2 бр.,

Journal of Equine Veterinary Science – 1 бр.,

Pferdeheilkunde – 1 бр., Arq.Bras. Med. Vet. Zootec. – 1 бр.,

Vet Res Forum, Spring – 1 бр.,

Israel Journal of Veterinary Medicine – 1 бр.

Journal of Vet Med and Anim Health – 1 бр.

Indian Veterinary Journal – 2 бр.

Research in Veterinary Science – 1 бр.

Comparative Clinical Pathology – 3 бр

Comparative Exercise Physiology – 1 бр.

Iranian Journal of Obstetrics, GynecologyandInfertility– 1 бр.

Turkish Journal of VeterinaryMedicine – 1 бр.

Общият импакт фактор от цитиранията на научните трудове е 2,4, а импакт рангът на цитираните статии е 2,955. Кандидатът има и 6 цитирания в дисертационни трудове.

Научната дейност на кандидата обхваща достатъчна по обем продукция, характеризираща се със задълбоченост и последователност при разработване на проблемите в областта на вътрешната незаразна патология по животните, с подчертан интерес към конете.

Представените научни труда / 40 бр./ могат да бъдат групирани в следните тематични направления:

1. Изясняване на патологията при коне засягаща сърдечно съдовата система - клинични и параклинични изследвания. Функционални, хематологични и химични изследвания и образна диагностика при спортни коне;
2. Изясняване на патологии при месоядни животни засягащи отделителната и храносмилателна система;
3. Изясняване на патологии при продуктивните животни свързани с обмяната на веществата;
4. Клинични случаи;
5. Интоксикации при домашни животни; клинични и параклинични изследвания при изпитване на ветеринарномедицински препарати;
6. Учебници, ръководства и книги.

Д-р Събев е преподавател със солидна научно-теоритична подготовка. В неговата научна дейност личи умението да подбира проблеми за разрешаване, които звучат със своята актуалност, оригиналност и практическа значимост. При интерпретиране на получените резултати проявява необходимата компетентност и умение да посочи най-значимото.

Без да се спирам, подробно на дисертационния труд и работите свързани с него / №№ 1,2,3,4 / бих искала да подчертая, че авторът за първи път в национален мащаб извършва цялостни клинични, ехографски, електрокардиографски и параклинични проучвания при коне с нарушения в сърдечносъдовата дейност. Оригинални приноси се явяват ехографските изследвания на сърцето в режим В като се определят параметрите на сърдечните структури и контрактилната способност на лявата камера и междукамерния септум при клинично здрави коне; изследванията на сърдечната функция посредством Доплерова ехокардиография и Холдерева електрокардиография; изследванията върху концентрацията на сърдечен Тропонин I в серума във връзка с диагностиката на сърдечни заболявания; нестандартното изображение в М режим което дава данни относно диаметъра на аортата, дясната камера, дясното предсърдие и белодробната артерия, подпомагащи диагностиката на сърдечни заболявания.

За първи път в световен мащаб при коне се установява наличие на предсърдни фибрилации от пароксизмален тип – оригинален принос.

В научните трудове, свързани с придобиване на НОС „Доктор“ се правят приноси с теоритично и практическо значение: 1. установява се, че при краткотрайни интензивни физически натоварвания не се променя амплитудата на сърдечните комплекси, но се скъсява времето за протичане на предсърдния (PQ) комплекс и S вълната, като същевременно се удължава времетраенето на R вълната. Аритмичната сърдечна дейност при коне в състояние на покой е нормална находка, която не понижава физическата им работоспособност (2).; Тежките колики при конете се съпровождат с отклонения в червената и бяла кръвна картини, а така също и със значителни електролитни разстройства, провокирани от настъпилата ендотоксемия и дехидратация. Увреждането на миокарда и последвалия го инфаркт влошават в прогностично отношение изхода от коликите (3).; Потвърждават се данните за референтните стойности на сърдечните структури, изследвани в двуизмерен В и М режим при клинично здрави коне. Установяват се отклоненията на диастоличните диаметри на дясното предсърдие, дясната камера и белодробната артерия, както и в дебелината на левия миокард по време на систола (4).

С трудове 16-27 се проучват проблеми при спортни коне, направените изводи от които са с практическо приложение. Установено е, че продължителните и неизтощителни натоварвания на конете в дисциплина „издържливост“ водят до електрокардиографски промени. Повишава се амплитудата на зъбците P и R и се скъсява предсърдния (PQ) и камерен (QRT) комплекс вследствие активиране на симпатikusовия дял на вегетативната нервна система (16). Цветният и постоянен Доплер са високо чувствителни методи за изследване скоростта на кръвния поток в сърцето (17).

При субмаксимално физическо натоварване се установява динамично увеличаване броя на еритроцитите, левкоцитите, тромбоцитите, хематокрита и хемоглобина, повишаване количеството на общия белтък, албумина, кортизола. Не се откриват отклонения в електролитния статус (18).

Установен е ефекта от различното по интензивност физическо натоварване при конете върху количеството млечна киселина в тяхната кръв. Най-високо покачване на лактатите се наблюдава при краткотрайни, но максимални по интензивност натоварвания (гладки надбягвания), за разлика от продължителните и умерени натоварвания, където повишението им е по-незначително (19).

Установено е, че при продължителна езда с умерена скорост (от 40 до 120 км), при добре натренирани коне от породите Арабска и Шагия не се наблюдават статистически значими промени в червената и бяла кръвна картина. Наблюдава се понижаване на средния еритроцитен обем (20).

Установено е съществено нарастване на сърдечната честота, серумния кортизол и кръвния лактат в хода на рутинни тренировъчни занимания при коне, състезаващи се в дисциплината „Конкур и пик“ в началото на спортния сезон (21).

Установено е нарастване на хемоглобина и понижаване на йонизирания калций при топлокръвни коне от породата Български спортен кон, подложени на едноразов дневен тренировъчен режим с продължителност на загряване 25 мин., интензивна работа 15 мин. и релаксация 10-15 мин. В индикаторите на киселинно-алкалното равновесие, включващи pH, HCO₃, SBC, TCO₂, ABE и SBE; pCO₂, pO₂ и O₂sat, както и по-отношение електролитите Na⁺, K⁺, Cl⁻ и Mg₂⁺, и AG и SID не се откриват отклонения от референтните стойности (22).

Установено е, че при продължително физическо натоварване се активира липидния обмен, вследствие на което се увеличават нивата на плазмените липиди (23).

Установено е, че продължителното и умерено по степен физическо натоварване води до достоверно нарастване нивото на сърдечния Тропонин I, показател за стресово въздействие върху миокарда (24).

Третират се въпроси относно заболяването плевропнеимония като се акцентира върху основните методи за диагностика, методите и лекарствените средства за лечение (25).

Дискутират се етиологичните, клинични и диагностични аспекти на Рекурентната обструкция на дихателните пътища при конете. Подчертава се диагностичната роля на ултрасонографията и рентгенографията като методи за диференциална диагностика (26).

Описва се една от най-често срещаните патологии на долните дихателни пътища при спортните коне, клинично демонстрираща се с кръвотечение от ноздрите. Подчертава се значението на бронхоскопията като най-надежден метод в диагностицирането на заболяването, дори и при случаи с по-голяма давност (27).

Приноси с практическо значение имат проучванията при месоядните животни.

Установено е, че намалява възрастовата граница при кучета със заболявания на зъбите, изцяло свързани с типа на хранене и отглеждане (9). Установено е, че най-типичните прояви при кучета при възпаление на стомашно чревния тракт са арекция, повръщане, диария. Проследени са клиничните и параклинични промени (10). Посочени са най-често срещаните причини за възникването на гастроентерите при кучета от незаразно естество. Проследени са клиничните показатели и лечебния ефект на разнообразни по действие лекарствени препарати (11).

Приноси с теоритично и практическо приложение имат проучванията, свързани с патологията на обмяната на веществата при продуктивни животни.

Установено е, че телесното развитие има решаваща роля за възникване на метаболитни заболявания при дойни крави, вкл.кетоза, следродилна пареза и ламинит, които влияят негативно върху млечната продуктивност (12). Установено е, че през първите четири седмици след отелването на кравите съществува повишен риск за развитие на чернодробна мастна дистрофия, която е предпоставка за възникване на кетоза и чернодробна енцефалопатия (13). Установено е, че хистологичните изследвания са най-точния метод за установяване на мастна дегенерация и ядрена вакуолизация на чернодробните клетки при крави с мастна дистрофия на черния дроб (15). Установено е, че добавянето на фитаза повлиява положително растежа на отбитите прасета и премахва необходимостта от добавяне на завишени количества неорганичен фосфор (14).

Приноси от научни трудове, описващи клинични случаи.

Описва се клиничен случай на обстипация на големия колон при кон, предизвикана от поглъщане на чуждо тяло (полиетилен). Проведени са клинични, хематологични, химични и електрокардиографски изследвания. Използваните методи за диагностика и терапия са от значение за практиката (28). Чрез методите на торакалната рентгенография, ултрасонография и най-характерните отклонения в клиничния статус е установен клиничен случай на диафрагмална херния, много рядко срещана патология при конете. Разработката е принос с за клиничната практика (31). Установените най-характерни клинични промени при протичането на рядко срещаното придобито, нервно дегенеративно заболяване на долните двигателни неврони при две годишна кобила / Моторна невронна болест/ са принос с теоритично и практическо приложение (32). Изяснява се механизма на възникване и развитие на хидроторакс при кучета. Получените резултати имат ценен принос за практиката (30). Описва се първият клиничен случай на висцерална лайшманиоза при куче, внесено от Гърция. Установените данни имат съществен принос за практиката, кат подчертават ролята на скрининговите изследвания на импортираните у нас кучета от ендемични по отношение на лайшманозата страни (29).

С приноси за клиничната практика са труд №33, в които се проучва остро отравяне с карбамид при овце и №34 в които се проучва въздействието на препарата Диазепаник-6 при коне, овце и кучета.

Приноси от учебници, ръководства и книги

В колектив д-р Събев участва в написването на пет Ръководства по пропедевтика на вътрешните болести на домашните животни (№№ 35,36,37,38,39), издания 2001, 2003, 2006, 2009, 2016 предназначен за студентите по ветеринарна медицина. Материалите са съобразени

с учебната програма на ВМФ, онагледени са със снимки и схеми и са изключително ценно помагала в учебния процес по вътрешни болести по животните

Д-р Събев е участвал в разработването на 3 научноизследователски проекта, на 2 от които (№12/2011, №10/2013) е ръководител. Преминал е курсове по английски и немски език с положени изпити, владее и руски език. Притежава Свидетелство за професионално обучение по „Защита и хуманно отношение към опитни животни, използвани за научни или образователни цели”. Кандидатът има 4 специализации. Специализирал е: 1. Лиеж, Белгия, ФВМ, Клиника за едри животни- вътрешни незаразни болести по говедата, 1999 г; 2. Будапеща, Унгария, ФВМ, Клиника за коне – вътрешни незаразни болести по конете, ендоскопия, ехография на коремни органи, 2011; 3. Бърно, Чехия, ФВМ, Клиника за коне – вътрешни незаразни болести по конете, ендоскопия на дихателни пътища, 2012 г; 4. Ханوفر, Германия, ФВМ, Клиника за коне – вътрешни незаразни болести по конете, електрокардиография, ехография на гръдни и коремни орган, ендоскопия, 2013 г.

Д-р Събев е преминал през всички стъпала на йерархията на преподавател – асистент, старши асистент, главен асистент. Провежда практически курсове по Пропедевтика на вътрешните болести, Вътрешни болести-общи, продуктивни животни, коне, дребни животни, подвижна клиника, извършва лечебно диагностична дейност в клиниките „Коние” и „Дребни животни”. Д-р Събев има осигурени 30 лекционни часа. Лекционната заетост включва часове на български и английски език по задължителните дисциплини „Пропедевтика и клинично-лабораторна диагностика на животните”, „Вътрешни болести-обща заболявания” и „Вътрешни болести-коне” в съответствие с утвърдения учебен план на специалността Ветеринарна медицина при ФВМ на ТрУ Ст.Загора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Д-р Събев има богат преподавателски и научен стаж по специалността Вътрешни незаразни болести. Научната продукция е достатъчна по обем и качество. Въз основа на анализа на представената ми за рецензиране научна продукция, придобитата ОНС „Доктор”, гарантираната обезпеченост с необходимия брой часове, съм убедена, че гл.асистент д-р С.Събев притежава необходимите качества и отговаря на изисквания от ЗНСНЗ и Правилника за неговото приложение, поради което си позволявам да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да му присъди научното звание „Доцент” по научната специалност Вътрешни незаразни болести. професионално направление 6.4 Ветеринарна медицина, област висше образование б. Аграрни науки и ветеринарна медицина.

26.11.2017 г.

София

Дал становището:

